

Dit artikel is verschenen in en geschreven voor het tijdschrift Juridisch up to Date. Het artikel is met veel aandacht en zorgvuldigheid geschreven, maar bevat informatie van algemene aard. Juridisch advies is echter altijd maatwerk. Wint u dus altijd deskundig juridisch advies in. (Lees onze disclaimer).

ONDERNEMINGSRECHT

Mr. A.H.B (Aaron) Bouman¹

Vertegenwoordiging van een vennootschap onder firma in procedures

In een uitspraak van 16 februari 2023 heeft de kantonrechter van de rechtbank Noord-Nederland zich gebogen over de vraag of een vennoot namens een vennootschap onder firma (vof) wel een procedure kon starten, omdat één van de vennoten geen toestemming had gegeven voor het starten van die procedure.² De vennootschapsovereenkomst bepaalt namelijk dat ‘de medewerking van alle vennoten wordt gevorderd’ voor het voeren van rechtsgedingen. De medevennoot wil een stokje steken voor de procedure en voert samen met de andere procespartij, de werknemer van de vof, aan dat er voor de procedure geen toestemming is verleend en de vof daarom niet-ontvankelijk moet worden verklaard. Deze uitspraak geeft aanleiding stil te staan bij de bevoegdheid van vennoten om namens de vof in gerechtelijke procedures op te treden. Casus: geschil tussen vof en werknemer

In deze verzoekschriftprocedure verzoekt een vennoot namens de vof aan de kantonrechter om een arbeidsovereenkomst tussen de vof en haar werknemer te ontbinden, vanwege het bestaan van een redelijke grond voor opzegging. De advocaat die in de procedure voor de vof optreedt heeft van één van de vennoten de opdracht voor het voeren van de procedure namens de vof gekregen. De werknemer heeft een verzoekschrift ingediend. De andere vennoot van de vof heeft zich als belanghebbende in de procedure gemengd en ook een verzoekschrift ingediend. De werknemer en medevennoot hebben een affectieve relatie en zijn dus elkaars partners. In de procedure wijzen beiden op de vertegenwoordigingsbeperking in de vennootschapsovereenkomst. Die bepaalt dat de medewerking van alle vennoten wordt gevorderd voor onder meer het voeren van rechtsgedingen (met uitzondering van rechtsmaatregelen die geen uitstel kunnen lijden). Met andere woorden: de vennootschapsovereenkomst bepaalt dat een vennoot de vof in beginsel niet in een procedure kan vertegenwoordigen en dat voor het voeren van een procedure namens de vof-toestemming van alle (andere) vennoten is vereist. In dit geval was de werknemer aldus bekend met de vertegenwoordigingsbeperking in de vennootschapsovereenkomst, naar alle waarschijnlijkheid vanwege diens affectieve relatie met de medevennoot.

Juridisch kader

In deze zaak is artikel 17 Wetboek van Koophandel (WvK) van belang. Dat artikel bepaalt dat iedere vennoot, die daarvan niet is uitgesloten bij de vennootschapsovereenkomst, bevoegd is de vof te vertegenwoordigen. Het wettelijk uitgangspunt is dus dat iedere vennoot onbeperkt vertegenwoordigingsbevoegd is. In beginsel kan elke vennoot dus afzonderlijk namens de vof-overeenkomsten aangaan en procedures starten of daarin verweer voeren.

Buiten deze individuele vertegenwoordigingsbevoegdheid vallen handelingen die het doel van de vof overschrijden.³ Hierbij kan gedacht worden aan het verzoek tot faillietverklaring van de vof. Dat is in de regel geen doel van de vof en dat zal dus niet door enkel één vennoot namens de vof kunnen worden verzocht.⁴

Beperking vertegenwoordigingsbevoegdheid

Het is mogelijk om de vertegenwoordigingsbevoegdheid van vennoten niet alleen geheel uit te sluiten, maar algemeen of specifiek te beperken in de vennootschapsovereenkomst.⁵In de praktijk komt regelmatig voor dat vennoten in de vennootschapsovereenkomst vastleggen dat bepaalde (rechts)handelingen (die bijvoorbeeld een bepaald financieel belang te boven gaan) niet zelfstandig, maar alleen samen met één of meer andere vennoten kunnen worden verricht.⁶

Omdat dergelijke vertegenwoordigingsbeperkingen in de vennootschapsovereenkomst staan, zijn deze beperkingen in beginsel niet bindend (en dus ook niet inroepbaar) voor derden waarmee de vof handelt. Op twee manieren kan deze binding wel ontstaan. Als eerste door bekendheid van de derde met de beperking en de overschrijding daarvan, althans wanneer deze voor de derde kenbaar was.⁷Als tweede kan de derde zich op de beperking beroepen als die is ingeschreven in het handelsregister.⁸

Beoordeling van de kantonrechter

Dan terug naar de onderhavige zaak, waarin zowel de werknemer als de medevennoot zich beroepen op de vertegenwoordigingsbeperking in de vennootschapsovereenkomst. In dit geval stond vast dat de medevennoot geen toestemming heeft gegeven voor het voeren van de onderhavige procedure. De kantonrechter overweegt dat de vennoot vanwege het overschrijden van de vertegenwoordigingsbeperking dan ook niet bevoegd is om in naam van de vof te procederen, hetgeen tot niet-ontvankelijkheid van de vof leidt.

De vennoot die de procedure – zij het dus onbevoegdlijk – namens de vof heeft gestart, heeft nog wel aangevoerd dat de werknemer zich niet kan beroepen op de vertegenwoordigingsbeperking. Daartoe stelt de vennoot dat die beperking slechts een interne afspraak is waaraan derden – zoals in dit geval de werknemer – geen rechten kunnen ontleenen; het zou geen derdenbeding zijn. De kantonrechter volgt de vennoot hierin niet en overweegt dat de werknemer zich hierop in de gegeven omstandigheden, waaronder het feit dat hem bekend is dat de medevennoot zich tegen de procedure verzet, kon beroepen.

De vennoot voert ook aan dat de medevennoot geen beroep toekomt op de vertegenwoordigingsbeperking, omdat de toepassing ervan onredelijk en onbillijk is. Daartoe voert de vennoot aan dat de medevennoot ‘natuurlijk’ niet wil dat diens partner, de werknemer, ontslagen wordt. Daarover overweegt de kantonrechter dat, indien de vennoot meent dat de medevennoot zich ten onrechte op de beperking beroept en dat de beperking gelet op de omstandigheden van het geval op grond van de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid buiten toepassing dient te worden gelaten, de vennoot de geschillenregeling in de vennootschapsovereenkomst had moeten volgen. Daaraan voegt de kantonrechter toe dat de vennoot in rechte de medewerking van de medevennoot had kunnen vorderen of een voorziening had kunnen vragen ter vervanging van de medewerking van de medevennoot. Dat was volgens de kantonrechter de geëigende weg geweest voor de vennoot om de benodigde bevoegdheid te krijgen.

Bespreking overwegingen van de kantonrechter

Uit hetgeen hiervoor is besproken, volgt dat het gaat om de vraag of de werknemer en de medevennoot een beroep kunnen doen op de vertegenwoordigingsbeperking. Die beperking is kennelijk niet in het handelsregister ingeschreven, zodat zij zich niet kunnen beroepen op een dergelijke inschrijving. In de uitspraak worden daar overigens geen woorden aan gewijd.

Zoals hiervoor aangegeven, kan iemand die geen partij is bij de vennootschapsovereenkomst in beginsel geen beroep doen op een (niet in het handelsregister ingeschreven) bevoegdheidsbeperking in de vennootschapsovereenkomst, tenzij diegene bekend is met de betreffende beperking en overschrijding daarvan. In dit geval was de werknemer hiermee bekend.

Tegen die achtergrond is de overweging van de kantonrechter niet zonder meer goed te begrijpen. De kantonrechter overweegt dat de werknemer zich in de gegeven omstandigheden kan beroepen op de

vertegenwoordigingsbeperking, maar noemt daarbij alleen de omstandigheid van bekendheid van de werknemer met het feit dat de medevennoot zich tegen het indienen van het verzoekschrift verzet (met een beroep op de vertegenwoordigingsbeperking). Een nadere uitwerking en toelichting van de andere omstandigheden die de kantonrechter heeft meegewogen zou niet alleen interessant zijn geweest, maar de uitspraak ook begrijpelijker hebben gemaakt. Immers, voor het door een derde kunnen inroepen van een vertegenwoordigingsbeperking zou in beginsel voldoende zijn dat de derde bekend is met de bevoegdheidsbeperking en de overschrijding daarvan. De kantonrechter heeft die bekendheid – zij het niet met zoveel woorden – al vastgesteld. Anderzijds kan ook worden afgevraagd in hoeverre het vereist is om een afweging van de omstandigheden van het geval te maken voor het kunnen beroepen op een voor een derde bekende in een vennootschapsovereenkomst opgenomen beperking en overschrijding daarvan. Wellicht, althans naar het lijkt doelt de kantonrechter op de afweging of een beroep door de werknemer op de beperking (en overschrijding daarvan) naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zou zijn, maar uit de uitspraak volgt niet duidelijk of dat het geval is.

Zoals hiervoor aangegeven, beroept ook de medevennoot zich op de vertegenwoordigingsbeperking. De kantonrechter grijpt op dat punt terug op het betoog van de vennoot dat een beroep daarop door de medevennoot in strijd is met de redelijkheid en billijkheid, vanwege het (naar ik begrijp) belang van de medevennoot dat strijdig is met het belang van de vof. De vennoot heeft namelijk aangevoerd dat de medevennoot natuurlijk niet wil dat diens partner ontslagen wordt.

Het is mogelijk dat een beroep door een vennoot op een vertegenwoordigingsbeperking voor het voeren van een procedure naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar kan zijn. Dat kan met name het geval zijn bij een tegenstrijdig belang tussen een

Nummer 5

vennoot en de andere vennoten.⁹ Bijvoorbeeld de situatie wanneer een vennoot namens een vof jegens een medevennoot een dagvaardingsprocedure start en daarin schadevergoeding vordert vanwege het onrechtmatig onttrekken van vof-gelden door die medevennoot. In een dergelijk geval kan de rechter een vertegenwoordigingsbeperking uit de vennootschapsovereenkomst buiten toepassing verklaren en is de vof wel ontvankelijk in haar vordering.¹⁰ De gedachte hierachter is dat een vertegenwoordigingsbeperking logischerwijs de vennoot niet in staat stelt om het belang van de vof te bewaken en de vof - door de andere vennoot die daarbij een belang heeft dat strijdig is met het belang van de vof - vleugellam wordt gemaakt.¹¹

Het lag voor de hand dat de kantonrechter het beroep van de vennoot op de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid zou beoordelen. Die beoordeling komt echter niet terug in de uitspraak en de kantonrechter laat zich dan ook niet uit over het door de vennoot gestelde en, mijns inziens, denkbare 'tegenstrijdige belang' van de medevennoot.

De kantonrechter verwijst de vennoot in dat kader nog naar de geschillenregeling in de vennootschapsovereenkomst. Dit lijkt te impliceren dat de vennoot volgens de kantonrechter die regeling moest volgen, in plaats van een beroep doen op de redelijkheid en billijkheid. De tekst van de geschillenregeling is niet in de uitspraak opgenomen. Het wel opnemen van de tekst zou de uitspraak vollediger en begrijpelijker hebben gemaakt.

De kantonrechter heeft dus ook geen antwoord gegeven op de vraag of de medevennoot zich in de gegeven omstandigheden (niet) kon beroepen op de vertegenwoordigingsbeperking. Die beantwoording, maar ook überhaupt een beroep op de beperking door de medevennoot zou in zoverre niet nodig zijn geweest voor de beslissing van de niet-ontvankelijkheid van de vof. De kantonrechter had namelijk reeds overwogen dat de werknemer een beroep kon doen op de vertegenwoordigingsbeperking. Tegen die achtergrond is het niet zonder meer begrijpelijk waarom het in deze procedure nog relevant zou zijn of de medevennoot zich op de beperking kon beroepen.

Afsluiting

Onderhavige uitspraak illustreert dat een bevoegdheidsbeperking in een vennootschapsovereenkomst – die in beginsel in het belang van de vof zou zijn overeengekomen – onder omstandigheden in het nadeel van

de vof kan werken. Zo ook in dit geval, waarin een venoot namens de vof een arbeidsovereenkomst met de werknemer wilde laten ontbinden, maar de medevenoot – die partner was van de desbetreffende werknemer – dit met een beroep op de bevoegdheidsbeperking kon blokkeren. De uitkomst van de procedure voelt om verschillende redenen niet bevredigend aan. Zo geeft de uitspraak onvoldoende inzicht in welke omstandigheden de kantonrechter meeweegt bij de overweging dat de werknemer ‘in de gegeven omstandigheden’ een beroep kan doen op vertegenwoordigingsbeperking, terwijl ook kan worden afgevraagd of een afweging van de omstandigheden in dit geval wel nodig is. Daarnaast valt er wel wat voor te zeggen dat de medevenoot vanwege de affectieve relatie met de werknemer geconflieerd was en daarom in dit concrete geval geen beroep zou mogen toekomen op de vertegenwoordigingsbeperking. De kantonrechter geeft echter geen oordeel over de gegrondheid van het beroep van de venoot op de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid. De kantonrechter verwijst naar een geschillenregeling, waarvan de tekst of een omschrijving van de inhoud niet in de uitspraak is opgenomen. Het voorgaande en met name de affectieve relatie tussen de werknemer van de vof en de medevenoot geeft de uitspraak een onprettige nasmaak.

Noten:

1. Advocaat bij Van Iersel Luchtman Advocaten te 's-Hertogenbosch
2. Rechtbank Noord-Nederland (kantonrechter, locatie Groningen) 16 februari 2023, ECLI:NL:RBNNE:2023:529.
3. Artikel 17 lid 2 WvK.
4. Asser/Van Olffen 7-VII 2022/133.
5. Artikel 17 lid 2 WvK.
6. Mohr & Meijers, Van personenvennootschappen 2021/par. 4.5.2. Zie verder onder meer: Asser/Van Olffen 7-VII 2022/134.
7. Mohr & Meijers, Van personenvennootschappen 2021/par. 4.5.2.
8. Mohr & Meijers, Van personenvennootschappen 2021/par. 4.5.2 en artikel 25 lid 1 Handelsregisterwet jo. artikel 19 Handelsregisterbesluit.
9. Zie bijvoorbeeld ook: Rechtbank Limburg (voorzieningenrechter, locatie Maastricht) 3 december 2020, ECLI:NL:RBLIM:2020:9517.
10. Zie bijvoorbeeld ook: Rechtbank Limburg (voorzieningenrechter, locatie Maastricht) 3 december 2020, ECLI:NL:RBLIM:2020:9517.
11. Vergelijk: Hof 's-Hertogenbosch 2 april 2013, ECLI:NL:GHSHE:BZ6726.